

Handlingsplan för barnsäkerhet samt krisplan

Målsättning

Förskolan skall ha ett gemensamt synsätt på säkerhets- och trygghetsfrågor. Alla bör vara väl insatta i den arbetsmetod och det förhållningssätt som hela förskolan arbetar utifrån. Information till barn, föräldrar och andra berörda kommer att vara tydlig och kontinuerlig.

Syftet är att barn och föräldrar känner sig väl informerade och trygga med den verksamhet som bedrivs på förskolan. Det är därför viktigt att det finns fungerande rutiner för att förebygga risker för ohälsa och olyckor i barnens fysiska miljö. För att säkerställa detta arbetar SPIRA förskolor efter följande handlingsplan:

- En gång per termin har varje förskola en barnskydds rond där personal och biträdande rektor går igenom miljön.
- På avstämningar en gång i veckan tas det fortlöpande upp brister som behöver åtgärdas i miljön.
- Vartannat år erbjuder SPIRA kurs i hjärt- och lungräddning samt vid behov.
- Vart tredje år är det brandskyddsutbildning.
- Varje år är det genomgång av brandrutiner och uppsamlingsplats samt övning för personal.
- Ny personal får omgående en genomgång kring rutiner av brand och säkerhet, både muntligt och skriftligt.

Denna plan uppdateras varje år. Senast reviderad är 20220921.

Innehållsförteckning

Förhållningssätt för oss pedagoger:

- utflykt med barnen sid 4
- på förskolan sid 5
- brand sid 6
- försvunna eller rymmande barn sid 7
- olycksfall och allvarliga situationer sid 8
- råd och anvisningar sid 9
- kvävning sid 9
- stabilt sidoläge sid 13
- strypning sid 16
- fallskador sid 16
- brännskador sid 16
- elskador sid 16
- förgiftning sid 17
- skärskador sid 17
- Krisplan sid 18
- Viktiga telefonnummer sid 22
- Litteraturtips sid 22

Förhållningssätt för oss pedagoger

Utflykt med barnen

Innan vi går

- Ansvarig pedagog har alltid med sig aktuell barnlista med kontaktinformation. Barnen räknas in vid in- och utgång.
- Vi går igenom gemensamma regler innan vi går ut.
- Pedagogerna förbereder barnen på dagens aktivitet.

Hur vi går

- Vi bestämmer vem barnen går med och de håller varandra i hand.
- Barnen går med en armlängds avstånd till personen framför.
- Barnen måste gå där pedagogen går.
- Vi ropar "STOPP" om vi behöver stanna.
- Det är alltid en pedagog som måste gå först och en som går sist.
- Pedagogen längst bak håller ihop ledet och ser till att ingen hamnar efter.

Framme vid målet

- När vi kommer fram ställer vi oss i en ring, hand-i-hand och ger barnen den informationen som behövs.
- Vi städar efter oss innan vi går.

Övergångsställen och rulltrappor

- Vid övergångsställe stannar alla upp och vi pedagoger gör klartecken när vi alla går över tillsammans. Detta gäller även vid rulltrappor.
- När vi åker i rulltrappan står vi en och en till höger. En vuxen står längst fram och en längst bak.

När vi väntar på färdmedel

- När vi står och väntar på tunnelbana eller på buss står vi på ett led.
- Vi går alla på/av vid samma dörr. En pedagog går av först och en sist.
- Vi sitter kvar tills tunnelbanan/bussen har stannat.

Förhållningssätt för oss pedagoger på förskolan

Utemiljö

- Det är alltid minst en vuxen med ute på gården.
- En pedagog följer alltid med om ett barn behöver gå in.
- Pedagogerna går tillsammans med barngruppen ut till lekplatsen.
- Grindarna skall alltid vara stängda och haspade.
- Ytterdörren till förskolan alltid stängd.
- Barnen får inte klättra på staketet.
- Inga barn får vara utan uppsyn på lekplatsen.
- Inga barn kastar sand eller fäktas med pinnar.
- Barnen skall alltid ha skor på sig utomhus (klämskador, glasskärvor).
- Friggebodsdörren skall alltid vara låst efter uttag av material. (Klämrisik- stöldrisk).
- Lekplatsens utemiljö skall alltid vara lugn och stimulerande.
- Kontinuerlig inventering av farlig utemiljö.
- Alltid hjälm vid pulkaåkning.
- Lämna aldrig barn ensam vid klätterställningar. Gäller alla lekplatser (risk för att fastna eller ramla).
- Pedagoger hämtar saker som hamnat utanför staket.
- Alla hjälps åt att ta in sakerna från gården.
- Barnen ska sitta när de äter frukt eller annan mat.

Innemiljö

- Inget spring inomhus.
- Entrén bör hållas i en god ordning och inga lösa plastpåsar ska hänga på barnens nivå.
- Lämna aldrig fruktknivar framme.
- Cyklar får inte tas med in i entrén.
- Lämna aldrig barn ensamma.
- Blockera inte brandutgångar.

Förhållningssätt vid brand

Förebyggande information

- Karta med utrymningsvägar skall finnas.
- Skyltar som visar utrymningsvägar skall finnas.
- Alla tar del av innehållet i brandpärmen. Även vikarierande personal informeras om detta.
- Närvarolista förs alltid och används som brandlista vid ev. brand.
- Pärm med närvarolista och brandrutiner hänger alltid vid utrymningsväg/utgång.

De vuxnas ansvar:

- Brandlistan är alltid närvarolistan som alltid ska uppdateras.
- Ta del av den information som finns i de rum där det vistas barn.
- Ta del av innehållet i brandpärmen.
- Alltid föra närvarolista.
- Skriva upp på tavlan i hallen om någon är på utflykt.
- Veta var de markerade utrymningsvägarna är.
- Veta var brandsläckarna och brandfiltarna är placerade.
- Se till att stänga fönster, släcka och låsa när man lämnar ett rum för dagen.

Om larmet går är det den vuxnes ansvar att:

- Se till att alla barn kommer ut ur lokalen.
- Lokalisera branden och om det går försök att släcka branden.
- Ring 112.
- Ta med närvarolistan ut till samlingsplatsen.
- Samla ihop sin ansvarsgrupp och gå ut till samlingsplatsen för uppställning.
- Kontrollera närvaro och pricka av samtliga barn i gruppen och rapportera till samordnare på förskolan.

Skyddsombudets ansvar är att

- Se till att brandövningar genomförs minst en gång per halvår för personal.
- Hålla brandpärmen aktuell.
- Ta med närvarolistorna.
- Ha regelbunden kontroll av brandsläckarna och utrymningsvägarna.

Förhållningssätt för oss pedagoger för försvunna eller rymmande barn

Förebyggande åtgärder:

- Förebygg alltid risk för rymning.
- Kolla närvarolistan.
- Räkna barnen kontinuerligt.
- Dela upp barnen jämnt mellan pedagogerna.
- Vem har ansvaret för vilka barn? Personalens placering på gården är viktig.
- Räkna in när ni skall gå från plats.
- Undvik utflykter om all småbarnspersonal är frånvarande.
- Nya barn bör få en introduktion hur reglerna på förskolan är.

Åtgärder:

- **Ring 112 omgående om ett barn försvinner.**
- Diskutera aldrig på gården när allvarlig situation uppstått. Gå ifrån med förälder till enskilt rum.
- Stressa aldrig upp dig som personal innan ni vet vad som hänt.
- Ring föräldrarna och berätta men fortsätt leta efter barnet under tiden.
- Rådfråga ordinarie personal som känner barnet.
- Kontakta snarast rektor Maria Lagersten (070-47 46 586) samt biträdande rektor Adrienn Siposne Demeter (076-27 25 727).

Förhållningssätt för oss pedagoger vid olycksfall vid allvarliga situationer

Vid olycka skall alltid föräldern kontaktas och få en redogörelse om vad som hänt. Det finns olika typer av olycksfall:

Medvetlöshet

Om ett barn inte reagerar men ändå andas normalt, är det troligen medvetlöst. Då måste man hjälpa barnet genom att lägga det i stabilt sidoläge, så att luftvägarna hålls öppna. Ligger man barnet i stabilt sidoläge, eller framstupa sidoläge som det också kallas, finns det ingen risk att tungan faller bakåt och blockerar luftvägen. Skulle barnet kräkas eller få slem i halsen kan detta rinna ut och barnet riskerar därmed inte att kvävas.

Det är viktigt att man har kontrollerat att barnet kan andas själv med normala andetag, innan man lägger det i stabilt sidoläge (se sid 13). Om barnet inte andas normalt ska man istället göra mun mot mun-andning.

Ring 112 och ring och meddela föräldrar. Vid transport till sjukhus följer vuxen med och stannar på sjukhuset tills förälder eller annan kontaktperson anländer. Försök att få med uppgifter om barnets namn, födelsenummer, adress, telefon hem och till förälders arbetsplats.

Blödningar, benbrott, stukning eller dylikt

Försök att hålla den skadade kroppsdelen högt. Om blödning uppstått, försök stoppa denna genom kompress, ren handduk eller dylikt. Meddela föräldrar och behåll lugnet. Vid mindre skador som stukningar och sårskador skall i första hand vårdcentralen kontaktas, eller ring vårdguiden på 1177.

Förälder eller pedagog följer med till vårdcentralen.

Kramper och allergichock

Vid kramper skall barnet läggas i sidoläge (se sid 13). Ingenting skall stoppas i munnen eftersom det kan leda till kvävning. Ring 112 och kontakta föräldrarna. Ge alltid första hjälpen under tiden. Under transport till sjukhus följer alltid en vuxen med och inväntar förälder på sjukhuset. Uppgifter om barnets namn, födelsenummer, adress och telefon hem och till förälders arbete skall om möjligt tas med.

Tandskador

Om en tand ramlar ut skall denna hållas fuktig. Kontakta sedan förälder. Vuxen följer med. Uppgifter om barnets namn, födelsenummer, adress och telefon hem och till förälders arbete skall om möjligt tas med.

Fallskador

Vid fall där barnet slår i huvudet skall barnet observeras och föräldrar alltid kontaktas. Barnet hämtas om fallet varit kraftigt eller att barnet nästan har svimmat. Det är viktigt att barnet då hålls under uppsikt med kort mellanrum. En blödning kan uppstå efter 24 timmar.

Rådgör med sjukvårdsupplysningen 1177 vid osäkerhet.

Råd och anvisningar

Kvävning

Följande information är hämtad från 1177.

Försök få bort det som fastnat

Det viktigaste när ett barn sätter i halsen är att försöka få bort det som har fastnat. Även om barnet förlorar medvetandet på grund av syrebrist ska man fortsätta att försöka avlägsna det som har fastnat. Om personen blir medvetslös ska du larma 112 och börja göra hjärt- och lungräddning.

Tänk på att förebygga riskerna för kvävning

De flesta barn börjar lära sig att gripa när de är ungefär tre månader gamla och försöker stoppa en del av det de får tag på i munnen. Det är ett sätt för barnet att undersöka saker och att lära sig förstå omvärlden. Men det finns en risk att barnet stoppar något i munnen som sen kan fastna i luftvägarna. Både yngre och äldre barn kan också råka sätta mat i halsen. För att undvika dessa olyckor är det därför viktigt att:

- Plocka undan små föremål.
- Se till att barnet är stilla när det äter. Vi sitter alltid med barnen när vi äter frukt.
- Leksaker - barn under tre år får inte komma åt löstagbara delar på leksaker, de får inte heller komma åt små delar. Åtgärd: Använd en testcylinder för att se om leksaken ryms i sin helhet. Det är även viktigt att leksakerna är CE - märkta.
- Napp- om nappen lossnar från skölden kan den kväva barn. Åtgärd: nappen skall vara godkänd i EN 1400- säkerhetsstandard för nappar. Viktigt att kasta nappen när den är sliten.
- Stoppning - riven skumgummi eller annan stoppning från leksaker, madrasser, kuddar m.m är farligt. Åtgärd: kontrollera att leksakerna etc är hela och att sömmarna är hållbara.
- Ballonger - ballongbitar kan fastna i luftvägarna. Åtgärd: Barn under 6 år ska inte leka med ballonger utan uppsikt av vuxen.

Tecken på att barnet fått något i halsen

Om ett barn har satt något i halsen är det inte alltid helt lätt att uppfatta det. Symtomen är olika kraftiga beroende på hur allvarligt andningshindret är. Det här är några tecken på att barnet har fått ett föremål i halsen:

- Plötslig hosta.
- Andningen blir plötsligt ansträngd.
- Andningen låter väsande.
- Barnet skriker eller talar svagt och hest.
- Äldre barn kan ta sig mot halsen eftersom det gör ont.

Om det är totalt stopp i luftvägarna kämpar barnet för att få luft, läpparna blir blå och det kan varken hosta eller skrika. I sådana fall förlorar barnet medvetandet inom några minuter.

Vad ska man göra?

Det mest kraftfulla sättet att få bort föremålet från ett större barns luftvägar är att barnet hostar. Hostar barnet ska man uppmana honom eller henne att fortsätta hosta. Men om barnet inte kan hosta upp föremålet själv, kan man i de flesta fall lyckas få upp föremålet genom att ge ryggslag och genom

att pressa upp luft ur barnets lungor. Kommer föremålet fortfarande inte upp efter dessa moment och barnet har blivit medvetslöst, ska man börja göra hjärt-lungräddning.

Vilka handgrepp man använder för att få upp föremålet och hur man gör hjärt-lungräddning beror på barnets ålder.

Barn äldre än 1 år

Om barnet är vid medvetande, men inte kan hosta effektivt

Gör ryggslag och buktryck.

Ge 5 ryggslag:

- Ställ dig bakom barnet. Luta barnet framåt så mycket att huvudet är lägre ner än barnets bröst. Håll en hand mot övre delen av barnets bröst som stöd.
- Ge med öppen handflata fem snärtiga slag mellan barnets skulderblad.

© Lotta Persson

Ge 5 buktryck:

- Stå kvar bakom barnet. Knyt din hand och placera den med tumsidan mot barnets mage, ovanför barnets navel och väl nedanför bröstbenet.
- Fatta tag runt din knytnäve med din andra hand.
- Tryck kraftigt inåt/uppåt fem gånger. Anpassa kraften efter barnets storlek.

Titta i munnen om föremålet kommit upp. Leta inte efter föremålet med fingrarna i svalget om du inte kan se det. Då finns det risk att föremålet pressas längre ner och täpper till andningsvägarna helt. Om föremålet fortfarande inte kommit upp ska man fortsätta. Gör serien med ryggslag och buktryck ytterligare två gånger.

Ring 112

Fortsätt sedan med omväxlande ryggslag och brösttryck tills föremålet kommer upp eller tills hjälp kommer. Blir barnet medvetslöst ska man börja göra hjärt-lungräddning istället.

Kontrollera om barnet är medvetslöst genom att försöka få kontakt med barnet. Om man inte lyckas få barnet att reagera är barnet troligen medvetslöst.

Om barnet inte är vid medvetande, börja göra hjärt-lungräddning
Öppna först luftvägarna:

Lägg barnet på rygg på ett plant underlag. Lägg en hand på pannan och två fingrar under hakspetsen - böj huvudet bakåt. Om kontrollen inte har gjorts tidigare: titta efter främmande föremål och ta bort det om det är synligt.

Mun mot mun-andning – gör 5 inblåsningar:

Fortsätt hålla huvudet bakåt och kläm samtidigt ihop barnets näsa med tummen och pekfingeret.

Lägg din mun tätt över barnets mun och gör 5 långsamma inblåsningar. Anpassa mängden efter barnets storlek. Att blåsa in luften ska ta ca 1 ½ sekund per inblåsning. Kontrollera att bröstkorgen höjer sig när du blåser in luft. När bröstkorgen höjer sig ska man avsluta inblåsningen. Kontrollera att bröstkorgen sänker sig när barnet andas ut.

Växla sedan mellan **15 bröstkompressioner och 2 inblåsningar** "Trettio två mitt på".

Om barnet hittades medvetslöst, ska man först göra totalt tre serier med kompressioner och inblåsningar och därefter ringa 112.

Gör 15 bröstkompressioner:

- Barnet ska ligga på rygg på ett plant och hårt underlag.
- Lägg din handlov mitt på bröstkorgen, på nedre delen av bröstbenet. Var noga med att inte placera handen för långt ned på bröstkorgen, så att den hamnar på bröstbensspetsen.
- Håll kvar den andra handen på barnets panna.
- Luta dig över barnet med rak arm. Din axel ska vara rakt ovanför handen du trycker med.
- Tryck ned en tredjedel av bröstkorgens djup, cirka fem centimeter, 15 gånger. Hastigheten ska vara lite snabbare än ett tryck i sekunden (100-120 kompressioner per minut).
- Efter kompressionerna ska man göra en snabb kontroll och titta i munnen om föremålet har kommit upp.
- Gör 2 inblåsningar.
- Fortsätt göra omväxlande 15 bröstkompressioner och 2 inblåsningar tills ambulansen kommer eller tills föremålet kommer upp och barnet andas normalt.

Genom att ge inblåsningar hoppas man kunna pressa ned luft förbi föremålet, eller blåsa ned föremålet i en av lungorna och därigenom kunna syresätta den andra lungan.

Bröstkompressioner hjälper både till att få bort föremålet från luftvägarna och samtidigt som det skapar en cirkulation av blodet. Man ska lita på sin bedömning - det är inte farligt att göra bröstkompressioner på ett barn även om hjärtat slår.

Kommer föremålet upp och barnet börjar hosta eller andas ska man lägga honom eller henne i stabilt sidoläge.

Stabilt sidoläge

- Sitt på knä bredvid det medvetslösa barnet. Man vänder alltid barnet mot sig själv.
- Lägg ut armen närmast dig på golvet.

- Lägg den bortre armen tvärs över bröstet, upp mot axeln.
- Vinkla upp det bortre knät.

- Läggs din ena hand på knät och den andra handen på bortre axeln. Tryck ned knät så rullar barnet över på sidan mot dig. Om du behöver mer kraft, dra även barnets bortre axel mot dig. På barn under ett år: Vänd barnet mot dig och stöd barnets huvud genom att hålla det med ditt armveck genom vändningen. På så vis kan man vända huvud och kropp samtidigt.

- Böj upp det övre benet och dra det från kroppen så att barnet ligger stabilt och inte rullar över på mage.
- Böj huvudet lätt bakåt så att luftvägen hålls öppen. Placera barnets översta hand under kinden som stöd.
- Kontrollera att du hör andningsljud genom att lägga ditt öra nära barnets näsa och mun.

© Lotta Persson

Larma omedelbart 112 efter att barnet har lagts i stabilt sidoläge eftersom barnet måste undersökas av läkare så snabbt som möjligt. I väntan på att ambulansen kommer ska barnet hållas under uppsikt. Man bör regelbundet titta, lyssna och känna om barnet andas och vara uppmärksam på om det blir sämre.

Barnet bör också undersökas av läkare för att kontrollera att det inte finns något som sitter kvar i luftvägarna.

Man ska försöka göra momenten utan avbrott, i jämn takt. Gör inte paus för att kontrollera livstecken och undvik att göra långa pauser vid bytet mellan kompressionerna och inblåsningarna. Det är ansträngande att göra hjärt-lungräddning och det är bra om man kan vara flera som hjälps åt. I så fall bör man byta av varandra redan efter två minuter. Det är viktigt att inte ge upp.

Strypning

Öglor - Största omkrets för öglor är 360 mm, för att det inte ska kunna träs över barnets huvud.

Åtgärd: gör öglorna mindre eller klipp upp öglor som är större.

Persienser - Persiennsnören kan bli en strypfälla. Åtgärd: gör snörena korta.

Leksaker - Snöret på leksaker som barn släpar efter sig får max vara 22 cm långt. Åtgärd: snören som är längre på grund av funktion måste dela på sig vid en dragkraft på 5 kg.

Fallskador

Skötbord - Det är lätt att barn faller av från skötbord och skadar sig. Åtgärd: Du skall aldrig lämna barnet på skötbordet. Håll alltid en hand på barnet. Skötbordet skall vara säkert placerat med närhet till vatten.

Vagnar - Barn kan trilla ur från vagnen. Åtgärd: Använd sele så att barnet inte faller.

Trappor - Lätt att falla och skada sig i trappor. Åtgärd: Grind skall vara placerad uppe och nere. Mellanrummen mellan trappstegen får inte överskrida 10 cm. Trappräcket skall ha högst 10 cm mellanrum. Halkskydd kan sättas på trappstegen så att barn inte halkar.

Höga barnstolar - Kan välta om barnet trycker ifrån från bordet. Barn kan ställa sig upp i stolarna, det är då lätt att tappa balansen och ramla.

Brännskador

Spisar - Barn når plattorna och kan riva ner kastruller / stekpannor. Åtgärd: Montera hållskydd.

Ugnar - Kan öppnas och ge svåra brännskador. Är ugnsluckan placerad lägre än 0.8 m över golvet bör den ha säkerhetsbeslag. Montera ugnsskydd för lucka.

Heta vätskor - Hett vatten, kaffe, soppor mm kan ge brännskador. Åtgärd: Vidta försiktighetsåtgärder. Drink aldrig kaffe/ te i barngrupp och vattenkokare ska aldrig finnas i barngrupp. Montera hållskydd på spisen. Var försiktig med het mat.

Kranvatten - Kranvattnet får ej överstiga 65°. Åtgärd: Kontrollera att varmvattenberedaren inte står på högre än 65° och att vattenblandaren inte blandar varmare vatten.

Diskmaskin - Bildar vattenånga. Åtgärd: Öppna inte diskmaskinen då ett barn står bredvid eftersom ångan kan skada barnet.

Elskador

Eluttag - Sticks ett ledande föremål in i uttaget kan detta få allvarliga skador. Åtgärd: Alla eluttag skall vara petskyddade. Förgreningsdosor och förlängningsdosor skall även de vara petskyddade.

Sladdar - Trasiga sladdar kan orsaka elfel och olycksrisk föreligger. Åtgärd: Fäst lösa sladdar mot vägg. Se till att sladdarna är intakta.

Lampor - Lampor/ glödlampor kan ge skador. Åtgärd: Placera dem så att barnen inte når dem.

Förgiftning

Färger - Vissa färger är giftiga vid förtäring. Åtgärd: Fingerfärg skall vara godkänd som livsmedel eller kosmetika.

Diskmedel för diskmaskin - Är mycket giftigt och kan locka till sig barn eftersom det ser ut som godis. Åtgärd: Skall alltid vara inlåsta/ ej inom räckhåll för barn.

Växter - En del växter är giftiga eller allergiframkallande. Åtgärd: Giftiga eller allergiframkallande växter får ej finnas på förskolan.

Farliga ämnen/giftiga medel - Barn kan skada sig om de kommer i kontakt med giftiga ämnen. Åtgärd: Giftiga medel skall alltid förvaras i sina ursprungsförpackningar och alltid vara inlåsta.

Skärskador

Knivar/ saxar - Lätt att skära sig på knivar och saxar. Åtgärd: Placera alltid knivar och saxar högt upp och i lådor med säkerhetsspärrar. Sätt aldrig ner knivar med vassa spetsen upp i diskmaskinen.

Speglar - Kan lätt gå sönder och bilda vassa skärvor. Åtgärd: Spegel skall vara av 6 mm planglas eller rostfritt stål. Spegel skall fästas i överkant så att de inte kan hakas av.

Vassa kanter - Vissa möbler har vassa hörn som kan orsaka skada. Åtgärd: Sätt på hörnskydd för att förhindra skada.

Krisplan

Akut kris

Ett barn skadas svårt eller avlider.

Barns förälder eller syskon skadas svårt eller avlider.

Personal skadas svårt eller avlider.

Dödsfall genom självmord.

Allvarlig sjukdom hos barn.

Allvarlig sjukdom hos barns förälder eller syskon.

Allvarlig sjukdom hos personal.

Större katastrof där flera på skolan är personligt drabbade.

När en olycka inträffar- arbetsgång

Ge första hjälpen och be någon **ringa 112**.

Försök att behålla lugnet.

Se till att någon vuxen finns hos den olycksdrabbade.

Lägg en filt eller jacka på den drabbade.

Kontakta vårdnadshavare.

Kontakta snarast rektor Maria Lagersten (070-47 46 586) samt biträdande rektor Adrienn Sipsone Demeter (076-27 25 727).

Alla vuxna som finns till hands hjälper till efter förmåga.

När situationen är under kontroll

Ledning eller annan vuxen på förskolan samlar ihop de barn som har varit vittne till olyckan för samtal.

En krisgrupp tillsätts bestående av rektor och huvudman samt eventuell annan personal.

Förskolechef informerar om det inträffade till all personal och fortsätter sedan med att ge fortlöpande information.

Förskolechef dokumenterar löpande vad som händer och vad som har hänt.

OBS! Dagen blir annorlunda, upp och ner. Kom ihåg att skratt ligger nära gråt!

Krisgruppen samlas för fortsatt planering. Gruppen bör ha regelbunden kontakt med personalen för stöd, information mm. Det är viktigt att krisgruppen finns tillgänglig även under kvällen.

Det är viktigt med en återsamling för berörd personal innan dagens slut, för att summera upp och planera vidare.

Om något händer en kväll eller under en helg, skall rektor kontaktas, som i sin tur kontaktar huvudman och övrig berörd personal.

Barns förälder eller syskon skadas svårt eller avlider

Berörd förskolechef kontaktar rektor samt huvudman som sedan tillsätter en krisgrupp.

Krisgruppen samlas och bedömer:

- Vilken hjälp behöver barnet, familjen och barngruppen?
- Hur skall informationen ske?
- Vilket stöd behöver barngruppen?

Personal skadas svårt eller avlider

Ge första hjälpen och be någon **ringa 112**.

Försök att behålla lugnet.

Se till att någon vuxen finns hos den olycksdrabbade.

Lägg en filt eller jacka på den drabbade.

Förskole rektor och huvudman tillsätter en krisgrupp som samlas och planerar vem som skall underrättas:

- Personal.
- Anhöriga. OBS! Vid dödsfall krävs tillstånd av polisen.
- Barnen i förskolan.

Dödsfall genom självmord

En mycket traumatisk situation som hos de flesta väcker ångest och sorg. Förskole rektor och huvudman tillsätter en krisgrupp som samlas och bedömer situationen:

- Vilka ska informeras?
- Hur ska informationen ske?
- Vilken information får lämnas ut nu?
- Vilken information får lämnas ut senare?
- OBS! Det är viktigt att utgå från de anhörigas önskemål.

Förälder eller syskon är döende eller dör

Rektor och huvudman tillsätter en krisgrupp. Tala om för barnet och föräldrarna att du vet att barnet har det svårt. Pedagogisk ansvarig bedömer, i samråd med någon i krisgruppen, vem som tar kontakt med hemmet och vem som fortsätter att hålla kontakten. Bestäm med familjen hur kontakten mellan förskola och hem skall vara och vilka i förskolan som ska informeras.

Ta hjälp av diakon eller diakonissa för stöd och handledning av personalgruppen.

Inventera sorgelådan så att den är uppdaterad. Sorgelådan står i förrådet eller på kontoret.

Vad händer sedan?

Efter det akuta skedet är det viktigt att personalen får handledning och stöd från någon i krisgruppen, eller annan stödperson, och får hjälp med att strukturera det fortsatta arbetet i barngruppen.

Hur arbetar vi vidare i förskolan?

- Föräldramöten.
- Enskilda samtal.
- Avgörs från fall till fall.
- Mötena bör utgå från det som har hänt och händer. Det är viktigt att lyssna och ta emot reaktioner, lyssna utan att åtgärda och lösa. Det är viktigt att det får ta tid! Ta hjälp av någon ur krisgruppen vid behov.

Så här kan man fortsätta att bearbeta händelsen i barngruppen

- Avsätt tid för samtal regelbundet under lång tid framöver.
- Var vaksam på reaktioner. Tänk på att reaktionerna kan vara olika. Var och en reagerar/sörjer på sitt sätt. LÅT SORGEN FÅ TA TID.
- Ta vara på barnens önskemål.
- Låt barnen rita och berätta vad de tänker och funderar på.
- Avsätt en plats för ljus, foto och symboler.
- Se föräldrarna i förskolan som en resurs.
- Tänk på att de här dagarna är kanske, för ett enskilt barn, de viktigaste under förskoletiden.

Kontakt med den drabbade familjen

Att hålla kontakt med familjen är förskolerektorns uppgift. Ta eventuellt hjälp av någon ur krisgruppen. Fråga vad familjen vill och vilka önskemål de har när det gäller bl.a. begravning, minnesstund och fortsatt kontakt. Det är viktigt att vara lyhörd för familjens önskemål. Tänk på att barnen kan behöva hjälp med att visa sitt deltagande.

Att tänka på

Förskolan har en sorgelåda som innehåller ljus, dikter, musik, fotoram mm. Den står i förrådet/kontoret.

Ta hjälp av en präst, diakon eller diakonissa.

Kulturskillnader. Tillkalla tolk vid behov. Kontakta Imamen eller Rabbinen.

Uppmärksamma minnesdagar.

Reaktioner vid chock och kris

En psykisk krisreaktion är en övergående process som kan delas upp i fyra faser:

1. Chockfasen
2. Reaktionsfasen
3. Bearbetningsfasen
4. Nyorienteringsfasen

Faserna är tydligare i större krissituationer. De varar sammanlagt under ett år eller längre. Vid smärre chocker kan chockfasen, reaktionsfasen och delvis också bearbetningsfasen gå in i varandra och nästan sammanfalla till en fas som kan vara inom några dygn.

Chockfasen inleder krisförloppet. Vid kraftig chock pågår chockfasen från ett kort ögonblick till några dygn. Under denna fas försöker man med all kraft att *hålla verkligheten ifrån sig*. Man har svårt att förstå vad som hänt. En del råkar i affekt och skriker. Andra blir tysta och paralyserade. Några gråter eller pratar forcerat. Under den här fasen behöver personen omvårdnad och kroppskontakt. Man är inte mottaglig för goda råd och information. Man ska heller inte lämnas ensam. En människa kan vara chockad utan att det märks något utåt. Andra personer måste därför, utifrån det som inträffat, räkna med att personen kan vara chockad och agera därefter. *Håll i- håll om- håll tyst- håll ut!*

Reaktionsfasen inträffar när den drabbade inte längre kan hålla verkligheten ifrån sig eller inte kan förneka det som hänt. Hon börjar förstå innebörden av det som inträffat och förtvivlan är total. Hon ser inte hur hon ska kunna uthärda och är rädd för att "bli galen". Hon ältar problem och frågar. "Varför skulle det här hända?". Detta är ett led att närma sig det som känns svårt. Inslag av ångest, nedstämdhet och sömnsvårigheter förekommer. Inte heller under denna fas är personen mottaglig för information - *de behöver prata själva!*

Bearbetningsfasen innebär att den akuta delen av krissituationen är över. Man börjar känna att man är på väg att klara svårigheterna. Vid svår akut kris infaller bearbetningsfasen efter 4-6 veckor. Det innebär att man på ett djupt plan lyckas acceptera det inträffade. Under bearbetningsfasen är personen mottaglig för information och fakta kring det som inträffat. Fasen kan pågå under ett halvt till ett år.

I **nyorienteringsfasen** har man kommit långt i krisförloppet och man börjar se hoppfullt på framtiden.

Viktiga telefonnummer

SOS alarm 112

Polisen 114 14

Bromma Akuten Vårdcentral 08- 505 854 00

Vårdcentral Spånga 08- 123 393 00

Giftinformation akut 112 eller mindre akut 010- 456 67 00

Sjukvårdsupplysningen 1177

Rektor: Maria Lagersten 070-474 65 86

Huvudman: Cecilia Skarke 076- 028 81 87

Kontaktperson/ biträdande rektor: Adrienn Siposne Demeter 076 27 25 727

SPIRA Bromma Tunlandsvägen 91A, 168 36 Bromma

Bromma förskola avdelning Fjärilen 072- 014 37 66

Bromma förskola avdelning Fröet 072- 856 05 60

Bromma förskola avdelning Skogsmössen 072- 856 05 61

Bromma förskola avdelning Trollsländan 073- 917 02 19

SPIRA Bärnstenen Beckombergavägen 7-9, 168 54 Bromma

Bärnstenen förskola avdelning Smycket 073- 923 65 33

Bärnstenen förskola avdelning Stenpärlan 072- 856 05 62

SPIRA Gula Villan Duvbovägen 75, 163 43 Spånga

Gula Villan förskola avdelning Solen 073- 917 08 58

Gula Villan förskola avdelning Regnbågen 072- 856 05 63

Gula Villan förskola avdelning Vatten 072- 856 05 64

Litteraturtips

Facklitteratur

- *Kris och utveckling* Johan Kullberg
- *Att möta små barns sorg* Nils Andersson
- *Ett litet barn dör* Ingela Bendt

Barnböcker

- *Adjö herr Muffin*
- *Dödenboken*
- *Larver och trollsländor*
- *Alla döda små djur*

Ulf Nilsson
Pernilla Stalfeldt
Doris Stickney
Ulf Nilsson